

M.A. (Previous) Examination, 2023**SANSKRIT****Fourth Paper**

(शिक्षा, व्याकरणं भाषा विज्ञानम् च)

Max. Marks: 100

पूर्णांक: 100

Duration of Examination: 3 Hours
परीक्षा की अवधि: 3 घण्टाInstructions to the Candidates:
परीक्षार्थी के लिए निर्देश:-

नोट : सभी प्रश्न करना अनिवार्य है

- प्र.1. अधलिखितासु कारिकासु कयोश्चिद् द्वयोः ससन्दर्भं व्याख्या कार्या- 5+5
- (क) स्वरा विंशतिरेकश्च स्पर्शानां पञ्चविंशति ।
यादयश्च स्मृता हृष्टौ चत्वारश्च यमाः स्मृताः ॥
- (ख) उदात्ते निपादगान्धारावनुदान्तं ऋषभध्वतौ ।
स्वरितप्रभवा ह्येते षड्जमध्यमपञ्चमाः ॥
- (ग) शिक्षा घ्राणं तु वेदस्य मुखं व्याकरणं स्मृतम् ।
तस्मात् साङ्गमधीत्यैव ब्रह्मलोके महीयते ॥
- (घ) अचोऽस्मृष्ट्या यणास्त्वीषन् नेमस्मृष्ट्याः शलः स्मृताः ।
शेषास्मृष्ट्या हलः प्रोक्ता नियोधाऽनुप्रदानतः ॥
- प्र.2. अधोलिखितेषु सूत्रद्वयस्य व्याख्या करणीया- 5+5
- (क) सन्यङो
- (ख) स्वतन्त्रःकर्ता
- (ग) काम्यच्च
- (घ) सः स्यार्धधातुके
- प्र.3. अधोलिखितेषु केषाञ्चन चतुर्णां शब्दानां ससूत्रं रूपसिद्धिः कार्या- 5×4=20
- (क) भावयति
- (ख) चिकीर्षति
- (ग) पिपठिषति
- (घ) राजीयति
- (ङ) गीर्यति
- (च) विष्णुयति
- (छ) शब्दायते
- (ज) भूयते

प्र.4. अधोलिखितासु कयोश्चिद् द्वयोः कारिकयोः सप्रसङ्गं व्याख्या करणीया-

- (क) अनादिनिधनं ब्रह्म शब्दतत्त्वं यदक्षरम्
विवर्ततेऽर्थभावेन प्रक्रिया जगतो यतः ।।
- (ख) आसन्नं ब्रह्मणस्तस्य तपसामुत्तमं तपः
प्रथमं ह्यन्दासामङ्गं प्राहुर्व्याकरणं बुधाः ।।
- (ग) इदमाद्यं पदस्थानं सिद्धिसोपानपर्वणाम् ।
इयं सा मोक्षमाणानामर्जह्वा राजपद्धतिः ।।
- (घ) वितर्कितः पुरा बुद्ध्या क्वचिदर्थे निवेशितः ।
करणेभ्यो विवृतेन ध्वनिना सोऽनुगृह्यते ।।

प्र.5. कयोश्चिद् द्वयोः टिप्पणी विलेख्या -

- (क) पतञ्जलिः
(ख) वाक्यपदीयम्
(ग) पाणिनी
(घ) शाकटायनः

5+5=10

प्र.6. 'ध्वनिपरिवर्तनस्यदिशः' अथवा 'ध्वनिनियमसन्दर्भे ग्रिमनियमः' इति विषयमाधारीकृत्य एकं निबन्धं लिखत ।

15

प्र.7. कयोश्चिद् द्वयोः टिप्पण्यौ लेख्यौ-

- (क) अर्थपरिवर्तनस्य कारणानि लेख्यानि ।
(ख) भाषा-पारिवारिक वर्गीकरणम् ।
(ग) ध्वनेः परिवर्तनस्य कारणानि ।
(घ) संत एवं केन्दुं वर्गः ।

7½+7½=15
